

df6f]r9fpg'

उखुको बिरुवा २-३ फिट अग्लो भएपछि उखुको फेदमा माटो चढाउनु पर्दछ। माटो चढाउँदा भारपात कम हुने, अन्तर गाँठ कम हुने, उखु ढल्लबाट जोगिन्छ। सिँचाइ तथा पानी निकासको लागि सहयोग पुग्छ।

pv'sf]nfqmf afll

उखु २.५ मिटरभन्दा अग्लो भएपछि ढल्ल थाल्दछ, उखु ढलेपछि उत्पादन साथै चिनीको प्रतिशत पनि घट्न जान्छ। त्यसैले करिब ४५-५० से. मि उचाइमा बाँध्नु पर्दछ।

sL/f lgoGQf

वेर्ना अवस्थामा लाग्ने गवारो (early shoot borer), लाक्रामा लाग्ने गवारो (stalk borer) धमिरा (termites), कत्ले कीरा (scale insects), खुम्मे कीरा (white grub) आदि हुन्।

धमिरा र वेर्ना अवस्थामा लाग्ने गवारोको लागि क्लोरोपाइरिफस नामक विषादी पानीमा मिसाइ बीउ माथि छरी माटोले छोपिदिनु पर्दछ। सिँचाइ गरिदिनाले पनि धमिरा र गवारो नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। लाक्रामा लाग्ने गवारोको लागि थिमेट प्रयोग गर्न सकिन्छ।

/fh lgoGQf

रातो सङ्ग (red rot), कालो पोके (smut), ओइल्याउनु (wilt), घाँसे रोग (grassy), खुट्टी सानो हुने रोग (ratoon stunting) र पातमा लाग्ने रोगहरूमध्ये yellow spot, brown spot र brown strip देखापर्दछ। सकेसम्म रोग लागेका बीउ प्रयोग गर्नु हुँदैन। रोगहरू नलागोस भन्नाका लागि उखुको बीउलाई तातो पानीमा उपचार गरेर मात्र रोप्नु पर्दछ। ५० सेन्टिग्रेड पानीमा २ घण्टा वा ५४ सेन्टिग्रेड तापक्रम र ९९ प्रतिशत आद्रता भएको तातो हावामा ४ घण्टा उखुको बीउ उपचार गर्न सकिन्छ।

pv' sf6g]

नपाकेको उखु काट्नाले चिनी मिल र कृषक दुवैलाई नोक्सानी हुन्छ। छिटो पाक्ने जातहरू मसिर देखि काट्न सकिन्छ, मध्य सिजनमा पाक्ने पौषदेखि र मुख्य सिजनमा पाक्ने माघदेखि काट्न सकिन्छ।

; Ge{; fdfu]

- ▶ कृषि डायरी, २०७०
- ▶ नेपालमा उन्नत उखु खेती, योग नारायण सजन, इन्दु शंकर चिनी उद्योग लि. हरिवन, सर्लाही।
- ▶ <http://nutrition.indobase.com/articles/sugarcane-juice-nutrition.php>

k\$fgz qrdM @-@) ^ (÷&)
krf]8/ qrd M
k\$fgz kl(tM))

k\$fgz tyf dbQf

नेपाल सरकार

कृषि विकास मन्त्रालय

कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र

हरिहरभवन, ललितपुर

फोन : +९७७-१-५५२५६९७, ५५२२२४८

फ्याक्स : +९७७-१-५५२२२५८

ईमेल: agroinfo@wlink.com, वेब: www.aicc.gov.np

pv' vLklj lw

sLif ; r'gf tyf ; #f/ sQ

; ug zdf{kl08t
कृषि संचार अधिकृत
कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र

नेपालमा उखु परापूर्वकालदेखि गरिदै आएको भएतापनि व्यवसायिक रूपमा उखु खेती वि.सं २००३ सालमा चिनी मिल लिमिटेडको स्थापनापछि भएको मानिन्छ। नेपालमा चिनी दैनिक प्रयोग गरिन्छ। चिनी उत्पादनको लागि चाहिने कच्चा पदार्थ उखु नै हो। उखु मुख्यतया: उष्ण प्रदेशिय (tropical) हावापानी क्षेत्रमा हुने बिरुवा हो। उखुको वृद्धि विकासको लागि उपयुक्त समय अषाढको दोस्रो हप्तादेखि कार्तिकको दोस्रो हप्तासम्म हो। यस अवधिमा उखुको बिरुवाको ८५% वृद्धि विकास हुन्छ। असोज महिनादेखि उखु बिरुवाको वृद्धि घट्दछ र बिरुवामा चिनी (sucrose) को संचय हुन थाल्दछ। असोज महिनादेखि दिनभरि कडा सूर्यको प्रकाश र राति चिसो हुने भएकोले बिरुवामा चिनी संचयको मात्रा बढ्न थाल्दछ। उखुको रस पेट, मृगौला, मुटु, आँखा सबैको लागि फाइदाजनक हुन्छ।

hlf{sf}5gf\$

उखु खेती गर्नको लागि पानीको राम्रो निकास भएको बलौटे दोमट माटो उपयुक्त हुन्छ भने माटोमा पि.एच.मान भने ६.५ देखि ७ हुनुपर्दछ।

hlf{sf}tof/L

उखुको जरा गहिरोसम्म फैलिने हुँदा जमिन तयार गर्दा गहिरोसँग जोत्नु अवश्यक हुन्छ ताकी जरा राम्रोसँग फैलिएर खाद्यतत्व लिन सकोस्।

hftsf}5gf\$

हाल नेपालमा जीतपुर-१, जीतपुर-२, जीतपुर-३, जीतपुर-४ जातका उखुहरु सिफारिस भएका छन्। समय र क्षेत्र सुहाउँदो जातको छनोट गर्नुपर्छ। कुनैपनि

बालीको राम्रो उत्पादन लिनको लागि गुणस्तर बीउको छनोट गर्नुपर्दछ। रोग, कीरा नलागेको ९-१० महिना भएको उखु बीउको लागि उपयुक्त मानिन्छ। तीन आँख्ला भएको उखुको टुक्रा बीउको लागि उपयुक्त हुन्छ। करिब ४०,००० टुक्रा एक हेक्टरका लागि पर्याप्त हुन्छ। पोलिथिएनको थैलोमा पनि बेर्ना तयार गर्न सकिन्छ, त्यसरी तयार गरिएको बेर्ना एक हेक्टरका लागि करिब २४,००० आवश्यक पर्दछ। रोपाइको दूरी ९०-१०० से.मि. राख्नु उपयुक्त हुन्छ। तर, रोपाइको दूरी माटोको अवस्था र उर्वराशक्तिमा पनि भर पर्दछ।

alp pkrf/

रोप्नु अगाडि बीउ उपचार गरेमा विभिन्न रोगहरुबाट उखुलाई बचाउन सकिन्छ। बीउ उपचार गर्न बेभिस्टिनको प्रयोग गर्न सकिन्छ।

dnvfb

साधारणतया: उखु मुख्यबालीको रूपमा लगाइएको छ भने १२०:६०:४० का दरले नाइट्रोजन, फोस्फोरस, पोटास हाल्नुपर्दछ भने प्रांगारिक मल १० मे.टन प्रति हेक्टरका दरले हालेमा राम्रो उत्पादन लिन सकिन्छ। माटोमा कुन तत्व कति मात्रामा छ र थप कुन तत्वको आवश्यकता छ त्यसको जानकारी लिएर मात्र मलखादको प्रयोग गर्नुपर्दछ र सो को लागि माटो विज्ञको सल्लाह लिनु उपयुक्त हुन्छ।

pv' /fg}lj lw

उखु विभिन्न तरिकाबाट रोप्न सकिन्छ। जस्तै:

▶ नाला विधि: यस विधिमा १५-२० से.मि. गहिराइमा ३ फिट फरकमा उखुको टुक्रा रोपिन्छ।

▶ त्रिभुजाकार विधि: यस विधिमा २० से.मि गहिरो र ३० से.मि चौडाइ नाला तयार गर्नु पर्ने र

त्यसपछि सिफारिस गरिएअनुसारको मलखाद हाली समानान्तर त्रिभुजाकार तरिकाले राखी ५-६ से.मि माटोले छोपिदिनु पर्दछ। त्यसपछि त्यो टुकालाई समानान्तर त्रिभुजाकार तरिकाले राखी ५-६ से.मि. माटोले छोपिदिनु पर्दछ।

▶ समानान्तर विधि: यस विधिमा २० से.मि. गहिरो र ३० से.मि. चौडाइ नाला तयार गरिन्छ र सो नालामा उखुको टुक्रा छेउ-छेउ मिलाएर राख्ने गरिन्छ।

▶ तेर्सो विधि: यस विधिमा तेर्सो लाइन मिलाएर ५ वटा उखुको टुक्रा एकै ठाउँमा रोपिन्छ।

▶ बेर्ना सार्ने विधि: यस विधिमा प्लाष्टिकको थैलोमा माटो, बालुवा मलखाद मिलाएर एक आँख्ला भएको उखुको टुक्रा उपचार गरी रोपिन्छ। सो बेर्नालाई ९० से.मिलाइन र बोट देखि बोटको दूरी ४५ से.मी. मिलाएर खाडलमा रोपिन्छ।

l; Ff0

उखुलाई १५०० देखि १७५० मि.मी भन्दा बढी पानीको आवश्यकता पर्दछ। उखु रोपेको २५-३० दिनपछि हलुका सिँचाइ गर्नु राम्रो हुन्छ। गाँज हाल्ने अवस्थामा १५-२० दिनको फरकमा सिँचाइ गरेमा उत्पादन राम्रो भएको पाइएको छ।

u{dh

भारपातले उखुलाई उपलब्ध हुन सक्ने खाद्यतत्व सोसेर लिइदिने हुनाले भारपातलाई बेलामै उखेलेर फ्याल्नु

पर्दछ। गोडमेल गरेमा पनि भारपात कम हुन्छ। भारपातको प्रकोप बढी नै भएमा भारपात नाषक विषादी (जस्तै: ग्लाइफोसेट, प्याराक्वेट) को प्रयोग गर्नु पर्दछ।